

juli 2017.

Bosna i Hercegovina Projekt Koridor Vc 3

Plan otkupa zemljišta i preseljenja
Tunel Zenica

SADRŽAJ

1	UVOD	4
1.1	OPIS I KONTEKST PROJEKTA	4
1.2	CILJ I OPSEG PLANA OTKUPA ZEMLJIŠTA I PRESELJENJA	5
1.3	STATUS AKTIVNOSTI U VEZI S EKSPROPRIJACIJOM	5
2	ZAKONI I PROPISI.....	6
2.1	ZAKON O EKSPROPRIJACIJI FBiH	6
2.2	DRUGI RELEVANTNI PROPISI U FBiH	8
2.3	PRIMJENJIVA EBRD POLITIKA	9
3	UTJECAJI PROJEKTA	10
3.1	POPIS / INVENTAR	10
3.2	SOCIO-EKONOMSKA ANKETA	10
3.3	POGOĐENO STANOVNIŠTVO I IMOVINA / IDENTIFICIRANI UTJECAJI	11
3.3.1	Pregled	11
3.3.2	Korištenje zemljišta.....	12
3.3.3	Pitanja vlasništva	12
3.3.4	Rezultati socio-ekonomske ankete za domaćinstva koja će se preseliti.....	12
3.3.5	Rezultati socio-ekonomske ankete za vlasnike/korisnike parcela (bez kuća) koje će se ekspropriisati	13
4	KLJUČNI PRINCIPI I PITANJA U VEZI SA OTKUPOM ZEMLJIŠTA/ NAKNADAMA.....	16
5	PRAVA I NAKNADE.....	18
5.1	NAKNADE	18
5.1.1	Naknada za poljoprivredno zemljište	18
5.1.2	Naknada za građevinsko zemljište	18
5.1.3	Naknada za kuće ili druge objekte	19
5.1.4	Naknada za usjeve i šumu.....	19
5.2	POMOĆ RANJIVIM OSOBAMA	20
5.3	MATRICA PRAVA	20
6	OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I JAVNE KONSULTACIJE.....	23
6.1	DOSADAŠNJE KONSULTACIJE	23
6.2	DOSTUPNI KOMUNIKACIJSKI ALATI I RESURSI	23
6.3	PLANIRANO OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE	24
7	IMPLEMENTACIJA PLANA OTKUPA ZEMLJIŠTA I PRESELJENJA	25
7.1	ODGOVORNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU	25
7.2	TROŠKOVI I BUDŽET	25
7.3	MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE	25
8	MEHANIZAM ZA PRITUŽBE	27
8.1	ZAKONSKI ŽALBENI MEHANIZAM U FBiH	28
	PRILOG 1: OBRAZAC PRITUŽBE ZA PROJEKT	29
	PRILOG 2: DIJAGRAM TOKA ZA OBRADU PRITUŽBI.....	30

PRILOG 3: LISTA PRIVATNIH ZEMLJIŠNIH PARCELA KOJE ĆE SE EKSPROPRIJATI	31
PRILOG 4: FOTOGRAFIJE NEKOLIKO NEKRETNINA KOJE ĆE SE EKSPROPRIJATI.....	33
PRILOG 5: PISMO OBAVIJESTI O SOCIO-EKONOMSKOJ ANKETI	35

1 UVOD

1.1 OPIS I KONTEKST PROJEKTA

Javno preduzeće Autoceste Federacije Bosne i Hercegovine (JP Autoceste), društvo ograničene odgovornosti u vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), poduzima aktivnosti Ploče (Hrvatska). Ukupna dužina Koridora Vc u FBiH je oko 321 km.

Autocesta Koridor Vc se smatra prioritetnim projektom za Bosnu i Hercegovinu (BiH), koja bi dovela do velikih pozitivnih ekonomskih utjecaja za zemlju u cijelini. Ključni razlog izgradnje autoputa Koridor Vc je da se poboljša povezanost BiH sa susjednim zemljama i da se povećaju potencijali BiH za ekonomski razvoj. Ovaj projekt ima snažnu podršku vlade i očekuje se da će omogućiti BiH da se bolje integriše sa evropskom ekonomskom i društvenom strukturom.

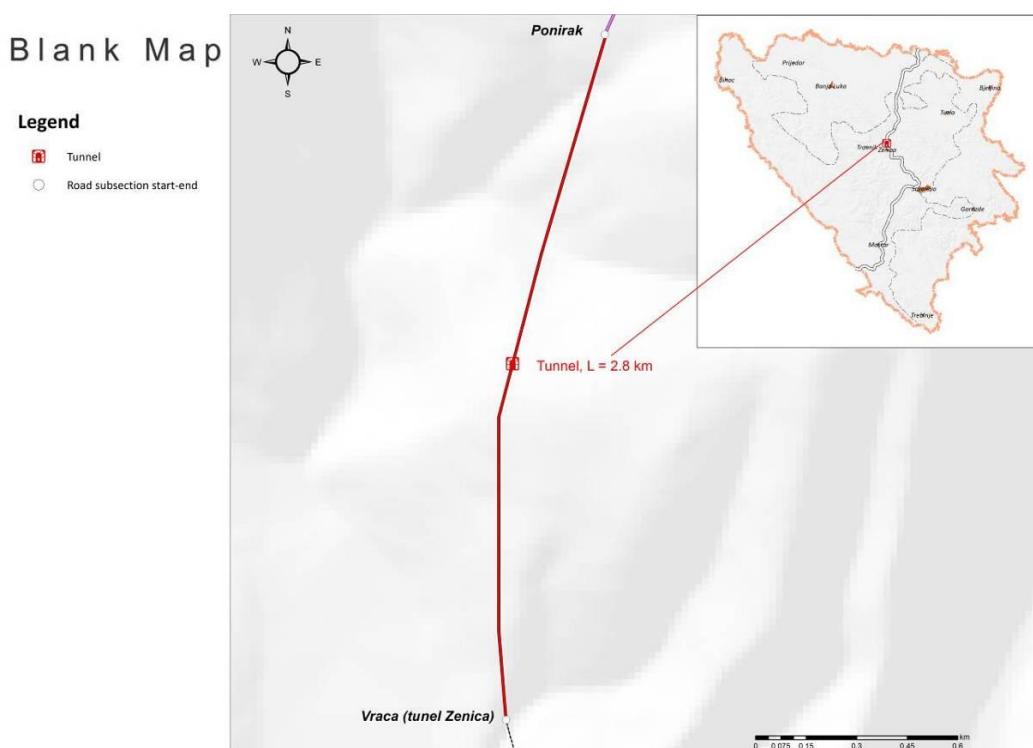
Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD) razmatra mogućnost da obezbijedi finansiranje u iznosu od 205 miliona eura Javnom preduzeću Autoceste za izgradnju novih dionica autoceste koje će predstavljati dio Koridora Vc (Projekt). Ovo bi bio nastavak prethodnih projekata EBRD-a o izgradnji ključnih dionica na Koridoru Vc u ukupnoj dužini od 94 km.

EBRD finansiranje se sada razmatra za sljedeće dionice autoceste:

- **dionica autceste od 5,1 km između Popriša i Nemile, koja uključuje Tunel Golubinja dužine 3,5 km (LOT 2)**
- **dionica autceste od 2,8 km Tunel Zenica, koja se nalazi između naselja Ponirak i Vraca (LOT 2)**
- **dionica autceste od 2,0 km Tunel Ivan (LOT 3)**

Očekuje se da će se za potrebe Projekta vršiti eksproprijacija ali je tačan opseg eksproprijacije poznat samo za dionicu Tunel Zenica s obzirom da je elaborat eksproprijacije u skladu sa domaćom legislativom do sada pripremljen samo za ovu dionicu.

Ovaj Plan otkupa zemljišta i preseljenja je pripremljen za dionicu Tunel Zenica, čija trasa je prikazana Slici 1 dole.

Slika 1: Dionica Tunel Zenica

1.2 CILJ I OPSEG PLANA OTKUPA ZEMLJIŠTA I PRESELJENJA

JP Autoceste je pripremilo i usvojilo ovaj **Plan otkupa zemljišta i preseljenja (POZP)** u cilju postavljanja principa za ublažavanje potencijalnih utjecaja eksproprijacije za dionicu Tunel Zenica section, a u skladu sa:

- Zakonima i propisima na snazi u FBiH,
- Okolišnom i društvenom politikom EBRD-a iz 2014¹, naročito Provedbenim zahtjevom (PZ) 5: Oduzimanje zemljišta, nedobrovoljno preseljenje i ekonomsko raseljavanje).

Početkom 2017. godine, JP Autoceste je pripremilo i javno objavilo **Okvir za otkup zemljišta i preseljenje²** za cijeli Koridor Vc, s ciljem da se utvrde opći principi, postupci i prava u vezi sa potencijalnim utjecajima eksproprijacije za potrebe Projekta. Okvir služi kao osnova za pripremu detaljnih POZP-a za različite dionice Koridora Vc, koji će se pripremiti za svaku komponentu projekta Koridor Vc nakon što budu poznati tačna priroda i opseg eksproprijacije ili ograničenja korištenja zemljište u vezi s Projektom. POZP pružaju preciznije detalje o ljudima pogođenim eksproprijacijom, kriterijima za prava na naknade i postupcima koji će se primjenjivati u Projektu u skladu sa Okvirom i u skladu sa Provedbenim zahtjevom 5 EBRD-a.

Ovaj POZP je pripremljen na osnovu gore spomenutog Okvira, a određuje procedure koje će slijediti JP Autoceste i radnje koje će poduzeti u cilju pravilnog preseljenja i pružanja naknada pogođenim domaćinstava i zemljišnih parcela koji će biti predmet eksproprijacije za potrebe Projekta.

Ciljevi ovog POZP su:

- ublažiti negativne društvene i ekomske utjecaje oduzimanja zemljišta ili ograničenja u korištenju ili pristupu zemljištu pogođenih ljudi kroz pružanje naknade za gubitak imovine na osnovu zamjenskih troškova i osigurati implementaciju aktivnosti preseljenja uz odgovarajuće objavljivanje informacija, konsultacije i informisano učešće pogođenih ljudi;
- poboljšati ili, u najmanju ruku, ponovno uspostaviti izvore izdržavanja i životne standarde preseljenih osoba na nivo prije Projekta;
- poboljšati životne uvjete preseljenih osoba kroz obezbjeđivanje adekvatnog stambenog prostora;
- uspostaviti organizacione aranžmane i procedure za praćenje realizacije plana preseljenja, te poduzeti korektivne mjere prema potrebi.

Ovaj POZP pokriva proces otkupa zemljišta i preseljenja domaćinstava u naselju Ponirak (Mjesna zajednica Koprivna) koje se nalazi prije sjevernog ulaza u Tunel Zenica.

1.3 STATUS AKTIVNOSTI U VEZI S EKSPROPRIJACIJOM

JP Autoceste je pokrenulo postupak eksproprijacije pripremom elaborata eksproprijacije i podnošenja prijedloga za eksproprijaciju (u novembru 2016.) Gradu Zenica³.

Grad Zenica je imenovalo sudske vještak za procjenu vrijednosti nekretnina (vještaka poljoprivredne struke i vještaka građevinske struke) koji su izvršili procjenu sadašnjeg stanja parcela i imovine na parcelama u februaru i martu 2017. u skladu sa odredbama Zakona o eksproprijaciji. Očekuje se da će Grad Zenica donijeti rješenja o eksproprijaciji u julu (po procjenama JP Autoceste). Sporazumi o naknadi nisu još zaključeni.

¹ Cjelokupan tekst Politike na engleskom i službenim jezicima u upotrebi u BiH dostupan je na: <http://www.ebrd.com/news/publications/policies/environmental-and-social-policy-esp.html>

² Dostupno na: <http://www.ipautoceste.ba/images/larf.pdf>

³ Prvobitni opseg eksproprijacije je bio veći (za dodatnih 19 parcela) ali je smanjen u aprilu 2017. zbog protivljenja dijela lokalne zajednice izgradnji pristupnog puta u naselju Ponirak. Lokalna zajednica je iznijela svoju zabrinutost iz razloga što se zemljište planirano za eksproprijaciju za potrebe izgradnje pristupnog puta koristi uglavnom za poljoprivredu, kao i zbog utjecaja na preostale (neeksproprijsane) stambene objekte zbog blizine cesti uslijed skućenog terena. JP Autoceste je na osnovu toga podnijelo izmjene prijedloga za eksproprijaciju Gradu Zenica, sa smanjenim brojem zemljišnih parcela predviđenih za eksproprijaciju.

2 ZAKONI I PROPISI

2.1 ZAKON O EKSPROPRIJACIJI FBIH

Zakon o eksproprijaciji FBiH⁴ definiše uvjete i postupak eksproprijacije za potrebe izgradnje objekata u javnom interesu, prava na naknade i iznose naknada, upravljanje pritužbama i sporovima i druga pitanja u vezi s postupkom eksproprijacije.

Ključne odredbe Zakona su sumirane kako slijedi:

- **Javni interes i svrha eksproprijacije:**

Nekretnina može biti eksproprijsana samo u slučaju kada je utvrđen javni interes za projekte koji će proizvesti veću korist za javnost (član 3. i 5.). Eksproprijacija može biti provedena za potrebe Federacije BiH, kantona, gradova, općina, javnih preduzeća i javnih ustanova, osim ako zakonom nije drugačije određeno.

- **Proces eksproprijacije:**

Uslov za podnošenje prijedloga za eksproprijaciju je i dokaz da su osigurana potrebna sredstva i položena kod banke u visini približno potrebnoj za davanje naknade za nekretnine predložene za eksproprijaciju i troškove postupka eksproprijacije, odnosno dokaz o osiguranoj drugoj odgovarajućoj nekretnini (član 24.). Postupak eksproprijacije počinje podnošenjem prijedloga za eksproprijaciju koji podnosi Korisnik eksproprijacije relevantnoj Općini/Gradu ("nadležno tijelo za eksproprijaciju"). Prijedlog sadrži podatke o imovini čija eksproprijacija se predlaže, vlasnicima takve imovine i svrhu za koju se predlaže eksproprijacija.

Zakon eksplisitno podržava sporazumno rješavanje pitanja sticanja prava vlasništva nad određenom nekretninom (član 23.). Korisnik eksproprijacije je dužan putem javnog oglasa pozvati vlasnike nekretnina radi sporazumnog pribavljanja nekretnine, a sa zainteresovanim vlasnikom nekretnine korisnik eksproprijacije dužan je pokušati sporazumno rješiti sticanje prava vlasništva nad određenom nekretninom. Zaključeni sporazum mora sadržavati oblik i visinu naknade i rok do kojeg je korisnik eksproprijacije dužan ispuniti obavezu u pogledu naknade (član 26.). Ako se ne postigne sporazum o naknadi u roku od dva mjeseca od dana pravomoćnosti rješenja o eksproprijaciji (ili manje ukoliko općinska/gradska služba tako odredi), općinska/ gradska služba za upravu dostavit će, bez odlaganja, pravomoćno rješenje o eksproprijaciji sa svim spisima nadležnom sudu na čijem području se nalazi eksproprijsana nekretnina zbog određivanja naknade. Nadležni sud po službenoj dužnosti u vanparničnom postupku odlučuje o visini naknade za eksproprijsanu nekretninu.

- **Proces identificiranja stvarnih vlasnika/korisnika:**

Nakon podnošenja prijedloga za eksproprijaciju Općini/Gradu od strane korisnika eksproprijacije, Općina/Grad imenuje voditelja postupka za provođenje postupka eksproprijacije. Voditelj postupka je odgovoran za rješavanje tzv. „prethodnog pitanja“, tj. pitanja vlasništva prije donošenja rješenja o eksproprijaciji, a koja je rezultat neažuriranih informacija u zemljišnim knjigama (uknjižena osoba nije ista osoba kao stvarni vlasnik/korisnik koji može biti nasljednik, osoba koja je kupila nekretninu ali nije prijavila prijenos itd.). Voditelj postupka organizuje izlazak na teren u prisustvu korisnika eksproprijacije, sudskih vještaka za procjenu nekretnina i identificiranog vlasnika i korisnika nekretnine, te informiše učesnike da je utvrđen javni interes i da je podnesen prijedlog za eksproprijaciju. Priprema se zapisnik sa uviđaja. Voditelj postupka također poziva identificirane vlasnike i korisnike, organizuje sastanak u općini i donosi zaključak o rješavanju prava vlasništva (tj. identificira stvarnog i trenutnog vlasnika ili korisnika kojem će se isplatiti naknada). Kao posljednji korak, voditelj postupka donosi rješenje o eksproprijaciji na osnovu spomenutog zapisnika i dokumentacije podnesene zajedno sa prijedlogom za eksproprijaciju. Protiv ovog rješenja se može podnijeti žalba, koja se putem općine dostavlja Federalnoj upravi za geodetske i imovinsko-pravne poslove kao drugostepenom organu.

⁴ Službene novine FBiH, br. 70/07, 36/10, 25/12 i 34/16

- **Zahtjevi u vezi s informisanjem i konsultacijama:**

Prije podnošenja prijedloga za eksproprijaciju korisnik eksproprijacije dužan je putem javnog oglasa pozvati vlasnike nekretnina radi sporazumnog pribavljanja nekretnine (član 23.). Pogodjeni vlasnici su informisani tokom cijelog postupka eksproprijacije (tj. da je podnesen prijedlog za eksproprijaciju (član 25.); prije donošenja rješenja o eksproprijaciji, nadležna općinska uprava dužna je saslušati pogodenu osobu o činjenicama koje se tiču eksproprijacije (član 27.)).

- **Vrste eksproprijacije:**

Eksproprijacija može biti potpuna i nepotpuna.

Potpunom eksproprijacijom nekretnina postaje vlasništvo korisnika eksproprijacije, a prestaju prava vlasništva ranijeg vlasnika i druga prava na toj nekretnini.

Nepotpuna eksproprijacija podrazumijeva ustanovljenje služnosti na zemljištu i zakup na zemljištu na određeno vrijeme.

Međutim, na zahtjev vlasnika eksproprisat će se i preostali dio nekretnine ako se pri eksproprijaciji jednog dijela nekretnine utvrdi da vlasnik nema privrednog interesa da koristi preostali dio, odnosno ako je uslijed toga na preostalom dijelu onemogućena ili bitno pogoršana njegova dotadašnja egzistencija ili mu je onemogućeno normalno korištenje preostalog dijela nekretnine (član 11.), te mora biti obaviješten da može podnijeti takav zahtjev od strane općinske službe. Zahtjev za eksproprijaciju preostalog dijela nekretnine može se podnijeti do donošenja prvostepenog rješenja o eksproprijaciji, kao i u žalbenom postupku, ako nije bio obaviješten o svom pravu na spomenuti zahtjev.

- **Naknada**

Opće načelo Zakona o eksproprijaciji je da naknada treba biti pružena u visini tržišne vrijednosti (član 12.). Tržišna vrijednost se izračunava na osnovu cijene na području u kojem se nekretnina ekspropriše, koja može biti postignuta za određenu nekretninu na tržištu, a koja zavisi od ponude i potražnje u trenutku njenog određivanja (član 46.).

Zakon definiše u detalje kako se naknada određuje za objekte, voćnjake, šumsko zemljište i stabla, te poljoprivredno, građevinsko i gradsko zemljište.

Prema Zakonu, naknada za eksproprisanu nekretninu određuje se, u pravilu, davanjem druge odgovarajuće nekretnine (član 45.). Međutim, naknada se može odrediti i u novcu, ako vlasnik eksproprijsane nekretnine ne prihvati kao ekvivalent nekretninu kao naknadu ili ako korisnik eksproprijacije ne može osigurati takvu nekretninu (član 46.). Vlasnici imovine u postupku eksproprijacije imaju pravo na naknadu za gubitke bilo kakve koristi koju bi imali od imovine (član 54.).

Opće je načelo da se naknada pruža formalnim vlasnicima imovine. Međutim, vlasnici bespravno izgrađenih stambenih objekata također imaju pravo na naknadu (u visini građevinske vrijednosti objekta) ako takav objekat predstavlja jedinu stambenu jedinicu graditelja i članove njegove uže porodice, od uslovom:

- da nadležni organ nije donio pravomoćno rješenje o uklanjanju objekta,
- da je bespravno izgrađeni stambeni objekt evidentiran na službenom orto-foto snimku teritorije FBiH u razmjeri 1:5000 koji je uradila Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove.

Lične i porodične prilike ranijeg vlasnika eksproprijsane nekretnine uzimaju se u obzir, kao i okolnosti koje mogu imati nepovoljan ekonomski učinak, kao korektiv uvećanja visine utvrđene naknade (član 47.). Ova odredba ima za cilj omogućavanje ponovne uspostave izvora izdržavanja iznad puke naknade za izgubljenu imovinu, pružajući fleksibilnost zasnovanu na procjeni ličnih prilika u svakom zasebnom slučaju.

Troškove eksproprijacije snosi Korisnik eksproprijacije. Naknada se mora obezbijediti prije formalnog prijenosa prava vlasništva nad eksproprijsanom nekretninom. Izuzetno, kada se radi o izgradnji ili rekonstrukciji objekata javne infrastrukture, Vlada FBiH može na zahtjev korisnika eksproprijacije koji je iznio valjane razloge za potrebu hitnog stupanja u posjed nekretnine, ako utvrdi da je to neophodno zbog hitnosti slučaja ili da bi se otklonila znatnija šteta, dozvoliti da mu se ta nekretnina preda u posjed prije pravomoćnosti rješenja o eksproprijaciji, odnosno prije isplate naknade za eksproprijsanu

nekretninu. Izuzetak se ne odnosi na slučajeve kada je predmet eksproprijacije stambena ili poslovna zgrada za koju korisnik eksproprijacije nije osigurao drugu odgovarajuću nekretninu.

- **Mehanizam za pritužbe**

Zakon predviđa pravo pogođenih građana da ulože pritužbe u mnogim fazama procesa eksproprijacije, počev od upravnih i sudskih žalbi (tj. protiv akta o utvrđivanju javnog interesa (član 16.), rješenja o eksproprijaciji (član 30.), u vezi s naknadom (član 60.).

2.2 DRUGI RELEVANTNI PROPISI U FBiH

*Zakonom o stvarnim pravima*⁵ uređena su pitanja sticanja, korištenja, raspolaganja, zaštite i prestanka vlasničkih prava i drugih stvarnih prava i posjeda, kao i pitanja ograničavanja tih prava, pravo služnosti, pravo suvlasništva i zajedničkog vlasništva, način sticanja imovinskih prava na zemlji, odnosno objektima podignutim na tuđem zemljištu. Zakon propisuje da vlasnička i druga stvarna prava mogu biti ograničena ili oduzeta samo u javnom interesu i pod uslovima utvrđenim Zakonom u skladu sa principima međunarodnog prava. Značajna odredba Zakona je to što korisnici imovine stiču vlasnička prava nakon perioda od 10 godina savjesnog i zakonitog korištenja, ili nakon 20 godina savjesnog korištenja. Pored toga, Zakonom je propisano da savjesni graditelj objekta na zemljištu koje je u vlasništvu druge osobe ima pravo sticanja takvog zemljišta ako se vlasnik nije protivio izgradnji. Vlasnik zemljišta u ovom slučaju ima pravo da traži naknadu u tržišnoj vrijednosti zemljišta.

*Zakon o poljoprivrednom zemljištu FBiH*⁶ sadrži osnovne definicije i principe koji se tiču upravljanja, zaštite, uređenja, raspolaganja i evidencije koja se odnosi na poljoprivredno zemljište. Zakonom je propisano da se na poljoprivrednom zemljištu može ustanoviti pravo služnosti u skladu sa odlukom gradskog ili općinskog vijeća. Vlasnici takvog zemljišta polažu pravo na naknadu u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji.

*Zakonom o vanparničnom postupku FBiH*⁷ utvrđuju se pravila po kojima sudovi postupaju i odlučuju o ličnim, porodičnim, imovinskim i drugim pravima i pravnim interesima, koji se po zakonu rješavaju u vanparničnom postupku. Sudovi utvrđuju iznos naknade za eksproprijsanu imovinu u vanparničnom postupku. Sudionici mogu zaključiti sporazum o obliku i obimu naknade, tj. visini naknade, a sud donosi rješenje koje se temelji na njihovom sporazumu, ukoliko nađe da sporazum nije u suprotnosti sa propisima kojima su uređeni vlasnički odnosi na nekretninama.

*Zakonom o zemljišnim knjigama FBiH*⁸ uređuje se vođenje, održavanje i uspostava zemljišnih knjiga, kao i upis nekretnina i prava na nekretninama u zemljišnim knjigama u FBiH. Stvarna i druga prava stupaju na snagu tek po upisu u zemljišne knjige. U postupku eksproprijacije, donešena Odluka o eksproprijaciji predstavlja pravni osnov za uknjižbu. Pored toga, eksproprijacija se može upisati u vidu pribilježbe.

*Zakonom o premjeru i katastru neprekretnosti u FBiH*⁹ uređuje se premjer zemljišta, zgrada i drugih objekata, izrada i održavanje katastra zemljišta, zgrada i drugih objekata, evidencija i upis prava na nekretninu. Evidencija o vlasnicima imovine vodi se u zemljišnim knjigama.

*Zakon o upravnom postupku FBiH*¹⁰ propisuje način postupanja organa uprave kada u upravnim postupcima odlučuju o pravima i obavezama građana. Stranke imaju pravo da podnose žalbe protiv odluka koje se donose na prvom stepenu. Samo se Zakonom može propisati da žalbe nisu dozvoljene u određenim upravnim pitanjima, ukoliko su zaštita prava i zakonitosti osigurane na neki drugi način. U članu 54. Zakon daje mogućnost postavljanja privremenog zastupnika ukoliko stranka nema zakonskog zastupnika ili se neka radnja ima preduzeti protiv osobe čije je boravište nepoznato, a koja nema opunomoćenika. Privremenog zastupnika imenuje organ koji vodi postupak, ako to traži hitnost predmeta. Organ koji vodi postupak odmah će izvestiti o tome organ starateljstva, a ako je privremeni zastupnik postavljen osobi čije je boravište nepoznato, objavit će svoj zaključak na oglašnoj tabli ili na drugi uobičajeni način (putem novina ili drugih medija). Privremeni

⁵ Službene novine FBiH, br. 66/13, 100/13

⁶ Službene novine FBiH, br. 52/09

⁷ Službene novine FBiH, br. 2/98, 39/04, 73/05

⁸ Službene novine FBiH, br. 19/03, 54/04

⁹ Službene novine SRBH, br. 22/84, 12/87, 26/90, 36/90 i Službene novine SRBH, br. 4/93 and 13/94

¹⁰ Službene novine FBiH, br. 2/98, 48/99

zastupnik može biti postavljen privrednom društvu, instituciji ili pravnoj osobi. Imenovana osoba je u obavezi da prihvati zastupanje i može odbiti samo iz razloga predviđenih posebnim propisima.

Zakon o građevinskom zemljištu FBiH¹¹ dozvoljava legalizaciju bespravno izgrađenih objekata na građevinskom zemljištu u državnom vlasništvu, na kojem je izgrađen objekat. Ovaj Zakon omogućava naknadno izdavanje građevinske dozvole od strane općinskog vijeća u skladu sa Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH. Legalizacija bespravno izgrađenih objekata je dalje regulirana odlukama na kantonalm nivou, a sprovodi se na općinskom/gradskom nivou.

Zakon o ravnopravnosti polova u BiH¹² promovira i štiti ravnopravnost polova i jednake mogućnosti za sve i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na pol u javnoj i privatnoj sferi života i uređuje zaštitu od diskriminacija na osnovu pola.

Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica s djecom FBiH¹³ uređuje, između ostalog, socijalnu zaštitu. Osoba ili porodice u stanju socijalne potrebe zbog prisilne migracije (uz ostale slučajeve)¹⁴ imaju prava na novčanu i drugu materijalnu pomoći kao i druge vrste pomoći pod određenim uslovima. Pravo na takvu pomoć ostvaruje se kod mjerodavnog tijela općine/grada na čijem području osoba i porodica imaju prebivalište.

2.3 PRIMJENJIVA EBRD POLITIKA

EBRD primjenjuje svoju Okolišnu i društvenu politiku (2014.) na ovaj Projekt. Provedbeni zahtjev (PZ) 5 Politike se odnosi na oduzimanje zemljišta. Ključne odredbe PZ 5 su kako slijedi:

- Sva moguća alternativna projektna rješenja se trebaju razmotriti kako bi se izbjeglo ili minimiziralo fizičko i/ili ekonomsko preseljenje;
- Sporazumi o naknadi se trebaju zaključivati gdje god je moguće kako bi se izbjegla eksproprijacija i eliminirala potreba za korištenjem javnih ovlasti za prisilno preseljavanje ljudi;
- Negativni društveni i ekonomski utjecaji eksproprijacije ili ograničenja na korištenje zemljišta i pristup zemljištu se trebaju ublažavati kroz: (i) pružanje naknade za gubitak imovine po zamjenskoj vrijednosti; i (ii) provođenje aktivnosti preseljenja uz adekvatno objavljivanje informacija, konsultacije i informirano učešće pogodjenih osoba;
- Izvori izdržavanja i standardi života preseljenih osoba se trebaju poboljšati ili, u najmanju ruku, ponovno uspostaviti na istom nivou;
- Neformalni korisnici zemljišta nemaju pravo na naknadu za zemljište ali imaju pravo na naknadu za objekte koji su u njihovom vlasništvu i posjedu, kao i za sva druga unapređenja na zemljištu;
- Žalbeni mehanizam se treba uspostaviti što je moguće ranije u procesu, kako bi se blagovremeno primale i rješavale specifične žalbe u vezi s naknadama i realokacijom koje ulože preseljene osobe i/ili članovi novih zajednica, uključujući mehanizam za mirno i nepristrasno rješavanje sporova.

¹¹ Službene novine FBiH, br. 25/03, 16/04, 67/05

¹² Službene novine BiH, br. 16/03, 102/09, 32/10

¹³ Službene novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06

¹⁴ Osoba ili porodica u stanju socijalne potrebe, kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite, u smislu ovog Zakona, smatra se osoba odnosno porodica koja se nađe u stanju socijalne potrebe zbog pretrpljene prisilne migracije, repatrijacije, elementarne nepogode, smrti jednog ili više članova obitelji, povratka sa liječenja, otpuštanja sa izdržavanja kazne zatvora ili izvršavanja odgojne mjere.

3 UTJECAJI PROJEKTA

3.1 POPIS / INVENTAR

Potencijalno pogođena populacija i zemljišne parcele su identificirane na osnovu mape Projektne infrastrukture preklopljene sa katastarskom mapom, kako bi se identificirale sve pogođene katastarske čestice. Katastarski podaci o parcelama su uzeti iz elaborata eksproprijacije¹⁵. Dodatne metode koje su korištene za pripremu Popisa su uključivale opservacije s terena i metodu opažanja na transektu¹⁶.

Popis svih ljudi pogođenih Projekta je pripremljen kako bi se prikupili i analizirali podaci i informacije u svrhu identificiranja svih kategorija utjecaja. Baza podataka sa Popisom uključuje podatke o sljedećem:

- lokacija i katastarska općina,
- broj zemljišne parcele,
- vrsta zemljišne parcele,
- vrsta utjecaja,
- ukupna površina zemljišne parcele (m^2),
- stambeni i pomoćni objekti na parceli,
- prirodna imovina na parceli.

Kratki pregled baze podataka o Popisu sa nepovjerljivim podacima je dat u Prilogu 3 ovog POZP (pna baza podataka je dostupna u posebnom excel dokumentu). JP Autoceste i/ili EBRD neće javno objavljivati povjerljive informacije o pojedincima i imovini.

3.2 SOCIO-EKONOMSKA ANKETA

Socio-ekonomска anketa provedena je kako bi se pribavila mišljenja pogođenog stanovništva o utjecajima Projekta i isplati naknada kao i konkretni podaci o trenutnim izvorima izdržavanja i uslovima u kojima živi pogođeno stanovništvo, te utvridle ugrožene kategorije pogođenog stanovništva.

Anketiranje je sprovedeno u periodu 22-26. maj 2017. od strane dva obučena anketara, na osnovu upitnika koje su pripremili stručnjaci za eksproprijaciju. Stanovnici na području Projekta su obaviješteni o anketi 7 dana unaprijed – pismena obavijest je postavljena na oglasnu ploču Mjesne zajednice Koprivna kao i na drugim raznim vidljivim mjestima u cijelom naselju. Obavijest je sadržavala informacije o anketi i Projektu, sa potvrdom da prikupljeni podaci neće biti javno objavljeni. Pismo obavijesti dato je u Prilogu 5 ovog POZP.

Tim anketara je obišao sve identificirane nekretnine. Intervjui su održani sa pogođenim vlasnicima/korisnicima koji žive na parcelama koje su predmet eksproprijacije ili su bili prisutni na terenu u vrijeme ankete.

Za potrebe socio-ekonomskog anketiranja korištene su dvije vrste upitnika, kako slijedi:

- (i) Upitnik za zemljoposjednike (tj. vlasnike/korisnike zemljišnih parcela bez objekata)
- (ii) Upitnik za domaćinstva (tj. ljudi koji žive ili koriste stambene objekte pogođene Projektom).

Nisu korišteni upitnici za poslovne subjekte s obzirom da nema poslovnih subjekata na ovom području.

¹⁵ Pripremljen u novembru 2016.

¹⁶ Metoda opažanja na transektu predstavlja alat za opisivanje i pokazivanje lokacije i distribucije resursa, karakteristika, pejzaža i ključnih namjena zemljišta na datom transektu.

Podaci o broju pogodjenih privatnih zemljišnih parcela i podaci o broju vlasnika/korisnika koji su intervjuisani tokom ankete su prikazani u tabeli 1.

Tabela 1: Broj pogodjenih privatnih parcela i broj parcela čiji su vlasnici/korisnici anketirani

	Ukupan broj privatnih parcela koje će se eksproprijsati	Broj parcela čiji su vlasnici/korisnici anketirani	Broj parcela čiji vlasnici/korisnici nisu anketirani
Planirano za eksproprijaciju	18	17*	1**

*Ukupno su anketirane 24 osobe – s obzirom da su anketari intervjuisali i sve dostupne suvlasnike.

** Vlasnik parcele je odbio da bude anketiran navodeći da se protivi eksproprijaciji svoje parcele iz razloga što posjeduje i susjednu parcelu na kojoj živi ali ta parcela nije planirana za eksproprijaciju i njegova kuća bi ostala blizu planiranog pristupnog puta. Stoga je zatražio eksproprijaciju i susjedne parcele s njegovom kućom.¹⁷

3.3 POGOĐENO STANOVNIŠTVO I IMOVINA / IDENTIFICIRANI UTJECAJI

3.3.1 Pregled

Za potrebe Projekta će se eksproprijsati i zemljišne parcele i objekti (stambeni i pomoćni), uz fizičko preseljenje nekoliko domaćinstava. Otkup zemljišta će biti, kako je definisano u domaćoj legislativi, „potpuna eksproprijacija“¹⁸.

Pregled utjecaja projekta je dat u tabeli u nastavku.

Tabela 2: Pregled utjecaja projekta na imovinu

Lokacija	Broj državnih parcela	Broj privatnih parcela	Broj naseljenih kuća koje će biti eksproprijsane	Broj pogodjenih vikendica koje će biti eksproprijsane	Broj parcela bez stambenih objekata	Broj pomoćnih objekata koji će biti eksproprijsani
Naselje Ponirak, MZ Koprivna	5	18 parcela ukupno (ukupne površine 8.914 m ²) <i>Od čega:</i> - 16 poljoprivrednih parcela ¹⁹ - 1 livad - 1 građevinska parcela	3	3	15	7 pomoćnih objekata ukupno <i>Od čega:</i> - 1 štala - 2 ostave - 3 česme - 1 ozidani kamin

Dvije državne parcele predstavljaju pristupne puteve koje koristi lokalno stanovništvo za pristup svojoj zemlji. Ove parcele će se eksproprijsati, ali pitanje pristupnih puteva još uvijek nije odlučena u ovoj fazi projekta, tako da će se ovi pristupni putevi možda ostaviti radi dalje upotrebe ili će se izgraditi novi pristupni putevi. U svakom slučaju će se osigurati pristup zemljištu.

¹⁷ Nakon što je podnesen zahtjev, sudski vještak je posjetio susjednu parcelu čiju eksproprijaciju vlasnik traži. Vještak je procijenio stanje u martu 2017. i razmotrio navode vlasnika. Prema zvaničnom mišljenju koje je dato u pismenom obliku nakon toga, zahtjev vlasnika je neopravдан i ne treba se prihvativati iz sljedećih razloga: (i) mogućnost normalnog korištenja i stanovanja na spornoj parcelli neće biti pogoršano; (ii) saobraćaj na planiranoj pristupnoj cesti neće utjecati na životе i sigurnost vlasnika i njegove porodice s obzirom da neće postojati mogućnost izlijetanja vozila; (iii) sva izgrađena infrastruktura će ostati i nakon izgradnje pristupnog puta; (iv) nije moguće da dođe do pojave klizanja terena i deformacija, tako da se neće ugroziti stabilnost objekta; (v) životni standard vlasnika neće biti ugrožen s obzirom da se samo 11% njegove ukupne zemlje ekspropriše; (vi) vrijednost nekretnina će se povećati nakon izgradnje novog pristupnog puta; (vii) novi pristupni put će omogućiti poboljšan pristup preostalom dijelu parcele i kuće.

¹⁸ Prema Zakonu o eksproprijaciji, potpunom eksproprijacijom nekretnina postaje vlasništvo korisnika eksproprijacije, a prestaju prava vlasništva ranijeg vlasnika i druga prava na toj nekretnini.

¹⁹ Tri od ovih 16 parcela predstavljaju kombinovano poljoprivredno i građevinsko zemljište ali su pobrojani pod poljoprivredno zemljište iz praktičnih razloga.

3.3.2 Korištenje zemljišta

- Svih 16 poljoprivrednih parcela koriste njihovi vlasnici / korisnici; od toga 13 su voćnjaci, dok se 3 koriste i kao voćnjaci i za uzgoj godišnjih usjeva (krompir, mrkva, grašak i dr.).
- Koristi se i livada, jer vlasnik sakuplja i prodaje travu.
- Građevinska parcela se ne koristi i pripada Islamskoj zajednici.
- Svi pomoćni objekti se koriste.
- Jednu od zemljišnih parcela u državnom vlasništvu koja će biti eksproprijsana koriste 2 porodice za voćnjake već duže od 10 godina. Korisnici su svjesni da je ovo zemljište u državnom vlasništvu. Sudski vještaci nisu uzimali u obzir ove usjeve prilikom procjene²⁰. Jedna od porodica posjeduje 3 trešnje, 4 jabuke, 2 kruške, 4 oraha i 24 šljive, dok druga porodica posjeduje 18 šljiva i 3 oraha.

Detaljnije informacije date su u nastavku pod rezultatima anketiranja.

3.3.3 Pitanja vlasništva

Nema neformalnih vlasnika ili korisnika pogođenog privatnog zemljišta koje će se eksproprijsati (tj. korištenje od strane ljudi bez bilo kakvog prepoznatljivog zakonskog prava ili prava potraživanja na zemljištu koje će se eksproprijsati). Postoji nekoliko slučajeva korisnika koji trenutno nemaju formalna zakonska prava na zemlju, ali imaju prava potraživanja koje je prepoznato po domaćoj legislativi (tj. slučajevi u kojima postoji razlika između zemljišnih knjiga i stvarnog stanja vlasništva, na primjer iz razloga što zemljišne knjige nisu ažurirane nakon smrti uknjiženog vlasnika ili iz drugih razloga).

Takve slučajeve će utvrditi i razriješiti Grad Zenica u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, koji propisuje obavezu općine/grada da riješi pitanja vlasništva prije preuzimanja daljnjih koraka kao prethodno pitanje. Grad Zenica je već pokrenulo proces identificiranja stvarnih vlasnika/korisnika putem održavanja pojedinačnih sastanaka i pripreme zapisnika s takvih sastanaka koji uključuju izjave trenutnih korisnika o stvarnom vlasništvu. Neformalni korisnici će tako dobiti status formalnih vlasnika (jedina kategorija za koju je predviđena isplata naknade prema Zakonu o eksproprijaciji u FBiH su formalni vlasnici imovine).

3.3.4 Rezultati socio-ekonomске ankete za domaćinstva koja će se preseliti

Ukupan broj pogođenih domaćinstava (koji će fizički iseliti) je 3. Sva pogođena domaćinstva su anketirana.

Članovi domaćinstava

Ukupan broj osoba (članova domaćinstava) koja žive u 3 anketirana domaćinstva je 8. Najmanji broj članova po domaćinstvu je 2, a najveći 4.

Muškarci su glava domaćinstva u 2 domaćinstva.

Ukupan broj žena u ovim domaćinstvima je 3.

Etnička pripadnost

S obzirom da je pitanje o nacionalnoj i/ili etničkoj pripadnosti osjetljivo društveno-političko pitanje, ispitnicima je ostavljena mogućnost da odgovore na ovo pitanje u formatu otvorenog pitanja. 100% ispitanika (N=3) se deklarisalo kao Bošnjaci.

²⁰ Ali su uključeni u matricu prava i budžet ovog dokumenta.

Prihodi i izvori izdržavanja domaćinstava

2 domaćinstva su izjavila da imaju manje od 500 KM²¹ mjesecnih prihoda, dok 1 domaćinstvo ima prihode u rasponu od 500 do 1000 KM.

Penzije su primarni izvor prihoda za sva 3 domaćinstva. Poljoprivredna proizvodnja za vlastite potrebe porodica predstavlja izvor izdržavanja za 2 domaćinstva²².

Svi ispitanici su izjavili da nisu zadovoljni sa svojom socio-ekonomskom situacijom.

Legalnost imovine

Svi ispitanici (100%) su izjavili da su formalni vlasnici imovine.

Poljoprivredna proizvodnja

Svi ispitanici su izjavili da poljoprivredno zemljište koriste za vlastite potrebe, a ne za komercijalne svrhe.

Nivo obrazovanja ispitanika

2 glave domaćinstva imaju srednje stručno obrazovanje (kvalifikovani radnici), a jedan ima osnovno obrazovanje.

Status zaposlenja ispitanika

Sve 3 glave domaćinstva su penzioneri.

Ranjivost

Ispitanici su imali mogućnost da navedu više od jedne kategorije ranjivosti po domaćinstvu. Učestalost kategorija ranjivosti je navedena u tabeli u nastavku.

Tabela 3: Vrste i učestalosti ranjivosti u domaćinstvima koja će se fizički iseliti

Vrsta ranjivosti	Učestalost
Stariji ljudi	5
Karcinogena bolest ²³	3
Hronična bolest	1

Očekivani gubici

Od ispitanika je zatraženo da rangiraju svaku potencijalnu vrstu gubitka uslijed Projekta na skali od 1-3 prema značaju gubitka (1 predstavlja najznačajnije, 2 manje značajno, a 3 najmanje značajno). Očekivani gubici i učestalosti odgovora su predstavljeni u tabeli u nastavku.

Tabela 4: Očekivani gubici (po broju ispitanika) u domaćinstvima koja će se fizički iseliti

Vrsta gubitka	Najznačajnije	Manje značajno	Najmanje značajno
Gubitak izvora izdržavanja	2	1	0
Gubitak imovine	3	0	0

Preferirana naknada

Svi ispitanici su izjavili da bi preferirali novčanu naknadu.

3.3.5 Rezultati socio-ekonomске ankete za vlasnike/korisnike parcela (bez kuća) koje će se eksproprijsati

Od 15 parcela bez kuća koje će se eksproprijsati, anketirani su vlasnici/korisnici 14 parcela (uključujući suvlasnike ako su bili dostupni).

²¹ Relativna linija siromaštva (ili standardna linija siromaštva) za jedno odraslo domaćinstvo je iznosilo 416,40 KM u FBiH za 2011. Uzimajući u obzir ovaj kriterij, ova 2 domaćinstva u uzorku se mogu smatrati siromašnim.

²² Stoga, Projekt će utjecati na izvore izdržavanja ovih ljudi.

²³ U jednom od domaćinstava, dva člana (oba supružnika) imaju ozbiljno karcinogeno oboljenje i jedno od njih očekuje operaciju u skorijoj budućnosti.

Članovi domaćinstava

Prosječno domaćinstvo se sastoji od 5 članova. Ukupan broj članova domaćinstava u anketiranim domaćinstvima je 75 (28 žena i 37 muškaraca). Prosječna dob članova domaćinstava je 43,4 (najmlađi član ima 5 godina, a najstariji 82).

U 12 porodica, glava domaćinstva je muškarac, a u 2 domaćinstva glava domaćinstva je žena.

Etnička pripadnost

100% ispitanika se deklarisalo kao Bošnjaci.

Prihodi i izvori izdržavanja domaćinstava

6,25% domaćinstava je izjavilo da ima mjesecne prihode u rasponu od 1000 do 1500 KM, 65% domaćinstava od 500 do 1000 KM, a 28,75% domaćinstava manje od 500 KM²⁴.

Plaće su primarni izvor prihoda za većinu domaćinstava, a penzije za ostala domaćinstva.

U pogledu zadovoljstva sa socio-ekonomskom situacijom, 45% ispitanika je izjavilo srednji nivo zadovoljstva, 32% da su nezadovoljni, a 23% vrlo nezadovoljni.

Legalnost imovine

Svi ispitanici (100%) su izjavili da su formalni vlasnici imovine.

Poljoprivredna proizvodnja

100% ispitanika uzbajaju hranu za vlastite potrebe, a 50% zavisi od ove poljoprivrede kao izvora izdržavanja²⁵.

Nivo obrazovanja ispitanika

Većina (64%) glava domaćinstava ima srednje obrazovanje, 18% su kvalifikovani radnici, a 18% ima osnovno obrazovanje.

Status zaposlenja ispitanika

36% glava domaćinstava je zaposleno, 41% nezaposleno, a 23% su penzioneri.

Ranjivost

Ispitanici su imali mogućnost da navedu više od jedne kategorije ranjivosti po domaćinstvu. Učestalost kategorija ranjivosti je navedena u tabeli u nastavku.

Table 5: Vrste i učestalosti ranjivosti u domaćinstvima čije zemljište (bez objekata) će se eksproprijsati

Vrsta ranjivosti	Učestalost
Nezaposleni	9
Domaćinstva sa starijom gladom domaćinstva	6
Hronična bolest	2
Mentalni invaliditet	1

²⁴ Relativna linija siromaštva (ili standardna linija siromaštva) za jedno odraslo domaćinstvo je iznosilo 416,40 KM u FBiH za 2011.

Uzimajući u obzir ovaj kriterij, 28,75% domaćinstava u uzorku se mogu smatrati siromašnim.

²⁵ Stoga, Projekt će utjecati na izvore izdržavanja ovih ljudi.

Očekivani gubici

Od ispitanika je zatraženo da rangiraju svaku potencijalnu vrstu gubitka uslijed Projekta na skali od 1-3 prema značaju gubitka (1 predstavlja najznačajnije, 2 manje značajno, a 3 najmanje značajno). Očekivani gubici i učestalosti odgovora su predstavljeni u tabeli u nastavku.

Tabela 6: Očekivani gubici (po broju ispitanika) u domaćinstvima čije zemljište (bez objekata) će se ekspropriisati

Vrsta gubitka	Najznačajnije	Manje značajno	Najmanje značajno
Gubitak izvora izdržavanja	0	12	2
Gubitak imovine	12	2	0

Preferirana naknada

13 ispitanika je reklo da bi preferirali novčanu naknadu, a 1 ispitanik je izjavio da bi preferirao zamjensko zemljište.

4 KLJUČNI PRINCIPI I PITANJA U VEZI SA OTKUPOM ZEMLJIŠTA/ NAKNADAMA

JP Autoceste se obavezalo na primjenu sljedećih principa u vezi sa oduzimanjem zemljišta i naknadama tokom implementacije Projekta:

1. **Oduzimanje zemljišta i ograničenja pristupa imovini** u skladu sa važećom legislativom u FBiH (naročito *Zakonom o eksproprijaciji FBiH*), Okvirom za otkup zemljišta i preseljenje za Koridor Vc, Okolišnom i društvenom politikom EBRD-ja iz 2014. i Provedbenim zahtjevom 5: *Oduzimanje zemljišta, nedobrovoljno preseljenje i ekonomsko raseljavanje*, kao i međunarodno prihvaćenom dobrom praksom.
2. **Eksproprijacija će se izbjegći, ili smanjiti, ako je to moguće**, istražujući sve alternative projekta. U mjeri u kojoj je to moguće, uložit će se napor da se zaključe sporazumi sa ljudima pogođenim Projektom.
3. **Sve pogođene osobe bit će informisane, konsultovane i ohrabrene da učestvuju u cijelom postupku eksproprijacije**, u skladu sa zahtjevima u vezi sa objavljivanjem informacija i konsultacijama navedenim u Poglavlju 6: *OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I JAVNE KONSULTACIJE* ovog dokumenta.
4. **Krajnji rok** za utvrđivanje prava na naknade bit će **datum podnošenja prijedloga za eksproprijaciju** od strane JP Autoceste. Osobe koje se nasele u područje obuhvaćenom Projektom nemaju pravo na naknadu. Krajnji rok će biti objelodanjen i javno objavljen u medijima, na oglašnim pločama u naseljima i na konsultativnim sastancima u pogođenim zajednicama.
5. Svim vlasnicima eksproprijsane nekretnine će se pružiti **naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti**, koja se obračunava kao tržišna vrijednost imovine plus pravni troškovi kupovine druge nekretnine, kao što su porezi i naknade u vezi sa kupovinom druge nekretnine, registracija u zemljišnim knjigama, itd. **Naknada će se uvijek biti pružiti prije ulaska na zemljište ili uzimanja u posjed imovine** od strane korisnika eksproprijacije. Pitanja u vezi s isplatom naknade u novcu će se diskutovati i dogоворити s vlasnicima i svim pogođenim članovima domaćinstva. Naknada u novcu bit će isplaćena u cijelosti ili u ratama prema dogovoru sa vlasnicima i pogođenim članovima domaćinstava te u skladu sa ugovorima, na račun u banci koji naznače vlasnici u dogovoru sa svim pogođenim članovima domaćinstava. U slučajevima gdje postoji više od jednog vlasnika nekretnine (npr. suvlasništvo supružnika), iznos naknade će se podijeliti i isplatiti na bankovne račune koje oni odrede.
6. **Pomoć za troškove preseljenja** će se pružiti svim kategorijama ljudi pogođenih projektom. Pomoć za troškove preseljenja će se utvrditi prema površini objekta ili stvarnoj količini stvari i namještaja koji se seli. Ova pomoć će se pružiti svim porodicama koje se sele, u maksimalnom iznosu od 3 KM po m² neto stambene površine.
7. **Naknada za privremeno zauzimanje zemljišta za potrebe izgradnje** bit će data u skladu sa *Zakonom o eksproprijaciji FBiH*. Privremeno zauzimanje zemljišta koje je potrebno za izgradnju objekta ili za izvođenje radova od javnog interesa na drugom zemljištu može se zatražiti prijedlogom za eksproprijaciju ili posebnim prijedlogom (član 36.).
8. **Životni uslovi i kvalitet života pogođenih osoba će se poboljšati, ili barem vratiti na nivo prije preseljenja**, ili na nivo prije početka implementacije Projekta, zavisno o tome koji je veći i to u što kraćem roku.
9. **Pristup informacijama i pomoć za ugrožene osobe /domaćinstva** osigurat će JP Autoceste u skladu sa konkretnim potrebama, a na osnovu provjere koju će provesti u svakom pojedinom slučaju u saradnji sa nadležnim odjelom za socijalna pitanja Grada Zenica (tj. Službom za boračko-invalidsku zaštitu i socijalnu zaštitu).

10. Bit će će uspostavljen djelotvoran **mehanizam za pritužbe** radi blagovremenog prijema i rješavanja konkretnih pitanja od interesa u vezi sa naknadom i preseljenjem, na način opisan detaljnije u Poglavlju 8: UPRAVLJANJE PRITUŽBAMA ovog POZP.
11. JP Autoceste će **pratiti postupak eksproprijacije i ponovne uspostave izvora izdržavanja** kroz službene institucionalne aranžmane opisane detaljnije u Poglavlju 7.3: *MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE* ovog POZP.

5 PRAVA I NAKNADE

5.1 NAKNADE

Vrste naknada definisane u Okviru za otkup zemljišta i preseljenje a koje su primjenjive za ovaj POZP su opisane u nastavku.

5.1.1 Naknada za poljoprivredno zemljište

Kako je propisano *Zakonom o eksproprijaciji FBiH*, naknada za zemljište određuje se kad god je to moguće u vidu druge odgovarajuće nekretnine čime se ranijem vlasniku omogućavaju približno isti uslovi korištenja²⁶. *Isti uslovi korištenja* su zadovoljeni ukoliko su ispunjeni sljedeći kriteriji:

- prihvatljivo za pogodjenog vlasnika /poljoprivrednog proizvođača,
- približno iste veličine,
- sličan ili bolji poljoprivredni potencijal, tj. plodnost, nagib, oblik parcele, izloženosti suncu, i
- nalazi se na razumnoj udaljenosti

U slučaju kad se pogodjenom vlasniku ne može ponuditi odgovarajuća nekretnina zato što se na prihvatljivoj udaljenosti ne može naći odgovarajuće poljoprivredno zemljište ili zemljište koje je na raspolaganju nije prihvatljivo vlasniku, organ koji provodi eksproprijaciju osigurat će pisani dokaz o neuspješnim nastojanjima da pronađe slično zemljište i isplatiti naknadu za takvo zemljište po punoj zamjenskoj vrijednosti.

Za poljoprivredno zemljište, zamjenska vrijednost predstavlja tržišnu vrijednost zemljišta jednakog produktivnog potencijala ili korištenja koje se nalazi u blizini pogodjenog zemljišta, u periodu prije projekta ili prije raseljavanja, pri čemu se bira veća vrijednost, uz troškove pripreme zemljišta kako bi se dovelo na nivo sličan nivou pogodjenog zemljišta, uključujući i troškove uknjižbe i naknade za prenos.

Zakonom o eksproprijaciji nije izričito uređena situacija kada se u zamjenu može ponuditi samo parcela manje površine ili slabijeg poljoprivrednog potencijala, te da li bi bilo prihvatljivo isplatiti razliku u novcu uz naknadu u naturi kako bi se namirila ta razlika u veličini ili potencijalu. U situacijama kada se ne može pronaći i ponuditi parcela jednake veličine ili potencijala, dok se mogu ponuditi manje parcele slabijeg potencijala, vlasniku će biti ponuđena mogućnost da dobije jedan dio naknade u naturi (zamjenska nekretnina – parcela) i dio u novcu. U tom slučaju treba izvršiti procjenu obje parcele, pogodene i zamjenske, kako bi se mogla izračunati razlika. U pravilu, ukoliko je razlika između utvrđenih vrijednosti manja od 10%, parcele se smatraju približno jednake i neće biti isplaćena naknada u novcu s ciljem namirenja razlike. U svakom slučaju, primjenjuju se zahtjevi postavljeni u Matrici prava (Tabela 5 ovog dokumenta).

U situacijama djelimične eksproprijacije poljoprivrednog zemljišta u kojima bi vlasnik zemljišta ocijenio da preostali dio parcele nije odgovarajući za daljnju upotrebu u poljoprivredne svrhe ili u svakom slučaju kada bi zemljišna parcela ostala bez pristupnog puta, vlasnik može podnijeti zahtjev za eksproprijaciju cijele parcele u skladu sa odredbama člana 11. Zakona o eksproprijaciji. Takve situacije organi koji provode eksproprijaciju trebaju procjenjivati zasebno u svakom pojedinačnom slučaju

5.1.2 Naknada za građevinsko zemljište

Preferirana opcija za građevinsko zemljište koje treba biti predmet eksproprijacije će biti zamjena za alternativno zemljište u skladu s odredbama Zakona o eksproprijaciji. Kompenzacijski paket će uključivati naknadu za stambene kuće na određenom zemljištu.

Ako je stambeno zemljište zahvaćeno, ali sama kuća nije, naknada će obično biti u vidu novčane naknade. Novčana naknada će se pružiti po zamjenskom trošku, tj. tržišnoj vrijednosti zemljišta jednakoj veličine i upotrebe, sa sličnim ili boljim resursima i uslugama javne infrastrukture i koje se nalazi u blizini pogodjenog zemljišta, prije premještanja, sa troškovima uknjižbe i naknade za prenos.

²⁶ Prema članu 45. Zakona o eksproprijaciji naknada za ekspropriiranu nekretninu određuje se, u pravilu, davanjem druge odgovarajuće nekretnine koja odgovara visini tržišne vrijednosti nekretnine koja se ekspropriira u istoj općini ili gradu, kojom se vlasniku nekretnine koja se ekspropriira omogućavaju približno isti uslovi korištenja kakve je imao koristeći tu nekretninu.

5.1.3 Naknada za kuće ili druge objekte

Prilikom procjene zamjenske imovine, trebaju se u najvećoj mogućoj mjeri primijeniti sljedeći kriteriji:

- parcela na kojoj su kuće ili drugi objekti treba biti približno iste veličine,
- kuća bi trebala biti slične veličine i standarda, uključujući pristup komunalijama i
- kuća bi trebala biti smještena na razumno udaljenost i biti sa sličnim potencijalom sa stanovišta životne egzistencije (pristup zapošljavanju ili poljoprivredi).

Ako su pogodjenim osobama predloženi zamjenski objekti manjih dimenzija ili manje povoljnih karakteristika, potrebno je pogodenom vlasniku platiti razliku u vrijednosti prateći pristup sličan onome koji je opisan gore o naknadi za poljoprivredno zemljište.

Ako se pogodjeni vlasnik odluči za novčanu kompenzaciju, a ne zamjensku imovinu ili ako se prikladna zamjenska imovina ne može utvrditi na tom području, stambeni objekti će se nadoknaditi u gotovini po punom zamjenskom trošku. Za *kuće i druge objekte*, je tržišna vrijednost materijala za izgradnju zamjenskog objekta u sličnom ili boljem području i približnog ili boljeg kvaliteta od pogodenog objekta, ili za popravku djelimično pogodenog objekta, sa troškovima prevoza građevinskog materijala do gradilišta, i troškovima radne snage i naknada za izvođača, te troškovima uknjižbe i prenosa. Pri utvrđivanju zamjenske vrijednosti, ne uzimaju se u obzir amortizacija nekretnina i vrijednost odnesenog materijala, niti se od vrijednosti pogodenе imovine ne oduzima vrijednost eventualne koristi koja će proizići iz projekta. Također uključuje troškove niveliranja ili drugih priprema za novu građevinu ili upotrebu. Troškovi se obračunavaju u vrijeme kad se vrši zamjena imovine, a ako nije tako, u obračunu troškova se uzima u obzir inflacija.

5.1.4 Naknada za usjeve i šumu

U mjeri u kojoj je to moguće, otkup zemljišta i stupanje u posjed bit će raspoređeni tako da sve preostale jednogodišnje kulture, nezavisno od stadija razvoja, mogu biti ubrane prije oduzimanja parcele od vlasnika ili korisnika. Za jednogodišnje kulture ubrane prije ulaska u posjed neće biti isplaćena naknada.

Za jednogodišnje kulture koje se ne mogu ubrati prije ulaska u posjed ili kulture koje su oštećene građevinskim radovima bit će pružena naknada po punoj zamjenskoj vrijednosti. Potrebno je primjenjivati skorije cijene za poljoprivredne proizvode na općinskom ili kantonalnom nivou. Poljoprivredni stručnjak će koristiti takve podatke za svoje nalaze u odsustvu podataka iz općina ili kantona.

Za utvrđivanje pune zamjenske vrijednosti treba uzeti u obzir ne samo prinos usjeva tokom jedne godine, nego i troškove ponovnog uspostavljanja zasada (sadnice, priprema tla, đubrivo, itd), kao i prihod izgubljen u toku perioda potrebnog da se ponovno postigne prinos.

Iznos naknada treba računati u skladu sa principom pune zamjenske vrijednosti, pri čemu se stopa naknade C za stablo određuje primjenom sljedeće formule:

$$C = V \times D + C_P + C_L$$

V – prosječna tržišna vrijednost uzgoja jednog stabla za jednu godinu

D – prosječno vrijeme potrebno za ponovni uzgoj stabla do produktivnog nivoa odraslog stabla, u godinama

C_P – trošak sadnje (sadnica, priprema tla, početno đubrenje)

C_L – troškovi rada potrebeni za održavanje kulture tokom perioda koji je potreban za ponovni uzgoj na prethodni produktivni nivo

Obračunati jedinični iznos C se zatim primjenjuje na cijelu parcelu pod pretpostavkom prosječne gustoće ili na osnovu preciznog brojanja svih stabala.

Iznos naknade bit će ostvaren za sljedeće faze razvoja biljke (stabla):

- sadnica,
- mlada biljka, nije produktivna,
- mlada biljka, produktivna i
- zrela biljka.

Za razliku od višegodišnjih zasada voćki, na kojima se plodovi mogu ubirati tokom dužeg perioda, većina komercijalnih vrsta stabala daju prinos samo jednom, kao što je slučaj i sa jednogodišnjim kulturama. Zamjenska vrijednost bi stoga trebala biti u skladu sa odredbama Matrice prava. Ukoliko se pogodjena

komercijalna šuma ne može posjeći prije stupanja u posjed zemljišta, princip naknade će biti sličan onome koji smo opisali za jednogodišnje kulture, uzimajući u obzir tržišnu vrijednost izgubljene drvene građe.

5.2 POMOĆ RANJIVIM OSOBAMA

Posebna pažnja i podrška bit će usmjerena na potrebe ugroženih grupa na osnovu lične situacije takvih osoba. Rezultati socio-ekonomske ankete pokazuju da postoji nekoiko ranjivih domaćinstava koja su identificirana, uključujući sva tri domaćinstva koja će se fizički preseliti. Kategorije ranjivosti uključuju, po redoslijedu učestalosti:

- Nezaposlene osobe
- Domaćinstva sa starijom glavom domaćinstva
- Ljude sa fizičkim ili mentalnim invaliditetom

Sa svakom ugroženom osobom pojedinačno bit će održani sastanci kako bi se utvrstile njihove potrebe u vezi sa eksproprijacijom kao i način na koji se mogu zadovoljiti utvrđene potrebe. Sa ugroženim osobama će se obaviti konsultacije u pogledu pomoći koja im je potrebna i bit će im pružena pomoć u skladu sa njihovim potrebama. Ovu pomoć će pružati Odjel JP Autoceste za imovinsko-pravna pitanja i eksproprijaciju kroz angažman socijalnih radnika/pravnika i po potrebi u saradnji sa Gradom Zenica (tj. Službom za boračko-invalidsku zaštitu i socijalnu zaštitu).

Takva pomoć će uključivati, sljedeće stavke, u skladu sa potrebama utvrđenim za svaku pojedinačnu osobu/domaćinstvo:

- **posjete domovima ranjivih osoba/domaćinstava** (naročito u slučaju osoba sa invaliditetom ili hroničnim oboljenjem, ili starijih osoba)
- **pomoć tokom postupka isplate**, kako bi se osiguralo da dobro razumiju dokumente potrebne za isplatu naknade kao i postupak isplate (naročito kada se radi o starijim ljudima)
- **pomoć u pronalaženju i kupovini nove imovine**
- **pomoć prilikom preseljenja** (posebne mjere prijevoza za osobe sa fizičkim invaliditetom, uz medicinsku pomoć po potrebi; pakovanje stvari; očuvanje materijala i prijevoz ili prodaja istih)
- **pomoć u periodu nakon isplate** (tj. pomoć u pronalaženju kurseva za obuku s ciljem bolje mogućnosti zapošljavanja i davanja prednosti u zapošljavanju gdje je moguće – naročito za siromašne, odnosno nezaposlene osobe, pomoć u osiguranju novca od naknade i smanjenju rizika od zloupotrebe ili pljačke; provjera ponovnog uspostavljanja mreža solidarnosti na koje se ugrožena osoba oslanjala)

5.3 MATRICA PRAVA

Prava na naknade za različite kategorije kvalificiranih osoba i imovine su sažeta u nastavku.

Tabela 7: Specifična prava na naknadu

Napomena: Prava na naknadu koja su opisana dole su definisana u skladu sa rezultatima inventara i socio-ekonomske ankete koji su pokazali sljedeće:

- 3 domaćinstva će se fizički preseliti
- 3 vikendice će se eksproprijsati
- 15 parcela bez stambenih objekata će se eksproprijsati
- Većina zemljišta je korišteno poljoprivredno zemljište
- 7 pomoćnih objekata će se eksproprijsati
- Nema neformalnih vlasnika ili korisnika pogodženog privatnog zemljišta koje će se eksproprijsati
- Dvije porodice koriste državnu parcelu za poljoprivredne svrhe
- Može se очekivati privremeno zauzimanje zemljišta tokom građevinskih radova
- Identificirano je nekoliko ranjivih domaćinstava
- 2 državne parcele predstavljaju pristupne puteve koje lokalno stanovništvo koristi za pristup svojoj zemlji

Vrsta Projektom pogodženog prava ili imovine ili gubitka	Primjenjivi pravni okvir ili politika ²⁷	Pravo na naknadu	Proces i specifični uvjeti
Gubitak stambenog objekta (sve kuće uključujući vikendice)	Zakon o eksproprijaciji FBiH Politika EBRD-a	Zamjenska imovina slične veličine i karakteristika <i>ili</i> Novčana naknada za stambeni objekat po zamjenskoj vrijednosti ²⁸ + Naknada za troškove preseljenja i druge troškove u vezi s preseljenjem	Prijenos prava vlasništva prema sporazumu ili u postupku eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji. Obezbjedivanje zamjenske vrijednosti u skladu sa zahtjevima EBRD politike.
Gubitak zemljišne parcele (građevinske ili poljoprivredne)	Zakon o eksproprijaciji FBiH	Zamjenska imovina slične veličine i karakteristika <i>ili</i> Novčana naknada za parcelu po zamjenskoj vrijednosti	Prijenos prava vlasništva prema sporazumu ili u postupku eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji. Obezbjedivanje zamjenske vrijednosti i naknade za troškove preseljenja u skladu sa zahtjevima EBRD politike.
Gubitak pomoćnog objekta	Zakon o eksproprijaciji FBiH	Novčana naknada za pomoćni objekat po zamjenskoj vrijednosti	-

²⁷ U slučajevima kada su odredbe Zakona o eksproprijaciji u potpunosti usklađene sa EBRD zahtjevima, spomenut je samo Zakon kao primjenjivi pravni okvir.

²⁸ Zamjenska vrijednost obuhvata tržišnu vrijednost nekretnine i sve pravne troškove vezane za kupovinu druge nekretnine, kao što su porezi i takse u postupku kupoprodaje, troškovi registracije u zemljišnim knjigama i sl.

Gubitak godišnjih usjeva	Zakon o eksproprijaciji FBiH	Pravo na ubiranje plodova ili (ako ubiranje nije moguće) novčana naknada za plodove po zamjenskoj vrijednosti	Novčana naknada za kulture je moguća samo ako vlasnik do stupanja u posjed korisnika eksproprijacije nije bio u mogućnosti sabrati usjeve, u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji FBiH (član 55.). Ukoliko to nije moguće (npr. plodovi još nisu sazreli), vlasnik zemljišta ima pravo na novčanu naknadu po punoj zamjenskoj cijeni usjeva. U mjeri u kojoj je to moguće, otkup ili stupanje u posjed zemljišta bit će određeno tako da omogući sabiranje svih usjeva i branje svih plodova prije početka građevinskih radova, bez obzira na to u kojoj su fazi razvoja.
Gubitak višegodišnjih usjeva / voćnjaka (kako za voćnjake na vlastitoj zemlji tako i voćnjake na državnoj zemlji)	Zakon o eksproprijaciji FBiH Politika EBRD-a	Pravo na ubiranje voća, povrća itd + Novčana naknada za višegodišnje biljke i stabla po zamjenskoj vrijednosti	Naknada uključuje sva stabla i biljke, po zamjenskoj vrijednosti (određivanje pune zamjenske vrijednosti uključuje urod usjeva tokom jedne godine, troškove ponovnog uspostavljanja zasada (sadni materijal, priprema tla, đubriva i sl.), kao i izgubljeni prihod tokom perioda potrebnog za ponovno uspostavljanje usjeva). Ukoliko se na mogu sabrati usjevi višegodišnjih biljaka, vlasniku biljaka pripada pravo na naknadu u novcu za očekivane usjeve. Vrijednost voćnjaka na državnoj parceli će se procijeniti prije eksproprijacije zemljišta.
Privremeno zauzimanje zemljišta	Zakon o eksproprijaciji FBiH	Pogođeno zemljište i infrastruktura bit će ponovno vraćeni u stanje u kakvom su bili prije početka projekta + Naknada u novcu za privremeno zauzimanje zemljišta u visini zakupnine po tržišnoj vrijednosti + Naknada za izgubljenu imovinu (kao što su objekti, stabla) + Naknada u visini tržišne cijene za gubitak neto prihoda od narednih usjeva koji se ne mogu zasaditi tokom trajanja privremenog zauzimanja (npr. naknada za izgubljenu žetu po prosječnoj stopi prinosa po hektaru)	Naknada za privremeno zauzimanje zemljišta i eventualnu nastalu štetu će se obezbijediti u skladu sa članom 57. Zakona o eksproprijaciji. Naknada za štete nastale tokom perioda privremenog zauzimanja u visini vrijednosti materijala i rada bez odbitaka za amortizaciju ili materijale koji se mogu očuvati.
Gubitak pristupnih puteva	/	Isti ili poboljšan pristup za lokalne zajednice u odnosu na stanje prije Projekta	Osigurat će se pristup svakoj parceli.
Neutvrđeni utjecaj	Zakon o eksproprijaciji FBiH Politika EBRD-a	Bilo kakav neutvrđeni utjecaj će se ublažiti u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, kao i principima i zahtjevima EBRD Politike.	U slučaju neslaganja između Zakona o eksproprijaciji i EBRD Politike u određenom slučaju, odredba povoljnija za pogodjenog vlasnika / korisnika će prevladati.

6 OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I JAVNE KONSULTACIJE

Zahtjevi u vezi s objavljivanjem relevantnih projektnih informacija i javnim konsultacijama su utvrđeni u Planu uključivanja interesnih grupa koji je pripremilo i objavilo JP Autoceste u okviru Projekta, a u cilju podsticanja uključivanja interesnih grupa u cjelokupni životni ciklus Projekta u skladu sa domaćim propisima i zahtjevima.

Odjel JP Autoceste za imovinsko-pravna pitanja i eksproprijaciju je odgovoran za postupak eksproprijacije u ime JP Autoceste, komuniciranje sa Gradom Zenica (tj. sa Službom za urbanizam, imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina), osiguranje pune implementacije POZP i komuniciranje s pogodjenim zajednicama i konsultacije s ljudima pod utjecajem Projekta, kao i sa predstvincima Mjesnih zajednica (MZ).

6.1 DOSADAŠNJE KONSULTACIJE

Prve javne konsultacije za cijelu trasu Koridora Vc su sprovedene u skladu sa *Zakonom o zaštiti okoliša* FBiH nakon izrade Procjena utjecaja na okoliš (PUO) 2006. godine. PUO su javno objavljene i rasprave su održane u općinama u organizaciji Federalnog ministarstva okoliša i turizma.

Nakon pokretanja postupka eksproprijacije za dionicu Tunel Zenica, vlasnici/korisnici parcela planiranih za eksproprijaciju u naselju Ponirak su pojedinačno posjećeni u februaru 2017., a sastancima su prisustvovali predstavnici Grada Zenica (tj. Službe za urbanizam, imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina), predstavnici JP Autoceste, geodeti i sudski vještaci za procjenu vrijednosti imovine. Svi vlasnici/korisnici su informisani o pokrenutom postupku eksproprijacije i imenovanim sudskim vještacima. Geodeti su identificirali svaku parcelu planiranu za eksproprijaciju.

Tokom sastanaka, od svih vlasnika/korisnika je zatraženo da se izjasne o postupku eksproprijacije, nalazima geodete, imenovanim vještacima poljoprivredne i građevinske struke, kao i informisani o mogućnosti podnošenja zahtjeva za eksproprijaciju preostalog dijela imovine. Od vlasnika/korisnika je također zatraženo da pruže informacije o stvarnom korištenju zemljišta kako bi se utvrdilo stvarno stanje po pitanju vlasništva. Prema zapisnicima s ovih sastanaka, većina ljudi je izjavilo da se ne protive eksproprijaciji ili bilo kojem drugom elementu postupka, s izuzetkom jedne osobe²⁹.

U maju 2017., svi ljudi pod utjecajem Projekta su pojedinačno posjećeni u svrhu sprovođenja detaljne socio-ekonomske ankete (kako je opisano pod Poglavljem 3.2: SOCIO-EKONOMSKA ANKETA ovog dokumenta).

6.2 DOSTUPNI KOMUNIKACIJSKI ALATI I RESURSI

JP Autoceste komunicira s javnošću putem svoje internet stranice (www.jpautoceste.ba) i svoje FB stranice, kao i putem elektronskih, digitalnih i štampanih medija (TV, novine, radio, online mediji). Stranica se ažurira redovno i sadrži informacije o:

- Aktivnostima JP Autoceste (planovi rada, finansijski i revizorski izvještaji, politike, nabavke i odluke),
- Napretku po pitanju planiranja, gradnje i funkcionalisanja Koridora Vc,
- Pitanjima eksproprijacije, zaštite okoliša, kulturnog nasljeđa, sigurnosti, cestarini i drugim informacijama o saobraćaju,
- Kontakt podacima u preduzeću,
- Programima korporativne društvene odgovornosti i sl.

Svi dostupni dokumenti za cijelu trasu su objavljeni na stranici JP Autoceste (uključujući PUO i Okvir za otkup zemljišta i preseljenje za Koridor Vc).

²⁹ Kako je opisano u napomeni pod Tabelom 1 ovog POZP.

6.3 PLANIRANO OBJAVLJIVANJE INFORMACIJA I KONSULTACIJE

Dokumenti i informacije koje će se objaviti

JP Autoceste namjerava javno objaviti ovaj POZP i Plan uključivanja interesnih grupa, kao i sve novosti po pitanju napretka implementacije Projekta.

Dokumenti će biti objavljeni na lokalnim jezicima i engleskom jeziku 20. jula 2017. na internet stranici JP Autoceste bit će dostupni u štampanom obliku u prostorijama JP Autoceste na sljedećim adresama:

JP Autoceste d.o.o. Mostar
Braće Fejića bb, 88 000 Mostar

JP Autoceste d.o.o. Mostar – ured u Sarajevu
Dubrovačka 6, 71000 Sarajevo

Ovi dokumenti i informacije će ostati u javnom domenu tokom cijelokupnog ciklusa Projekta.

Planirani sastanci

Predstavnici JP Autoceste će posjetiti sve pogodjene ljudi u svrhu pokušaja sklapanja sporazuma u julu 2017.

Uz to, JP Autoceste će zakazati i organizovati sljedeće sastanke sa predstavnicima različitih interesnih grupa:

- **Javni konsultativni sastanci** će biti redovno održavani, najmanje svakih 6 mjeseci, tokom pripreme i provedbe projekta, tj. prije i za vrijeme građevinskih radova. Prije započinjanja građevinskih radova bit će održan najmanje jedan sastanak. Ti sastanci se održavaju kako bi se omogućilo redovno okupljanje svih interesnih grupa i bit će otvoreni za sve zainteresirane strane.
- Tokom ovih sastanaka, učesnici će imati mogućnost da iznesu svoje mišljenje i primjedbe u vezi sa Projektom, kao i da predlože određena rješenja za postavljena pitanja, što će na adekvatan način biti dokumentovano i obrađeno u izvještajima o monitoringu provedbe u pogledu primljenih žalbi i radnji koje su preduzete, a koje će pripremati Odjel JP Autoceste za imovinsko-pravna pitanja i eksproprijaciju.
- **Konsultativni sastanci na nivou mjesnih zajednica** imaju za cilj uključivanje zajednica koje će potencijalno pod utjecajem građevinskih radova u proces konsultacija, te će se organizirati po potrebi u MZ Koprivna.
- **Individualni konsultativni sastanci** imaju za cilj uključivanje pojedinih interesnih grupa u pogledu konkretnih pitanja, i bit će organizirani po potrebi. Ovi sastanci mogu se biti organizovani na inicijativu Grada, JP Autoceste ili bilo koje identificirane interesne grupe/pojedinca.

Vrijeme i mjesto održavanja javnih konsultativnih sastanaka će JP Autoceste nakon što se odredi datum početka Projekta. Sve interesne grupe bit će obaviještene o tačnom datumu, vremenu i mjestu održavanja konsultativnih sastanaka, najmanje 7 dana unaprijed, objavljivanjem na web stranicama JP Autoceste i Grada Zenica, kao i putem lokalnih medija (novine, RTV, internet portali za vijesti) po potrebi.

Sve dostupne projekte informacije i dokumenti će se javno objaviti najmanje 7 dana prije prvog javnog sastanka.

7 IMPLEMENTACIJA PLANA OTKUPA ZEMLJIŠTA I PRESELJENJA

7.1 ODGOVORNOSTI ZA IMPLEMENTACIJU

Odjel JP Autoceste za imovinsko-pravna pitanja i eksproprijaciju će osigurati punu implementaciju POZP-a i bit će odgovoran za komunikaciju sa zajednicama i konsultacije sa ljudima pogodjenim Projektom, kao i predstvincima Mjesnih zajednica.

U ime Grada Zenica, postupak eksproprijacije vodi Služba za urbanizam, imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina.

Tabela u nastavku pruža pregled odgovornosti i uloga za sprovedbu zahtjeva ovog POZP.

Tabela 8: Organizacione odgovornosti i uloge

Zadatak	Odgovorna strana
Objavljivanje informacija svim osobama i zajednicama pogodjenim Projektom	JP Autoceste
Direktna komunikacija sa i posjete vlasnicima i korisnicima	JP Autoceste i Grad Zenica
Zaključivanje sporazuma o prijenosu vlasništva prije eksproprijacije	JP Autoceste
Eksproprijacija u slučaju nemogućnosti zaključivanja sporazuma	Grad Zenica
Pružanje pomoći ranjivim osobama / domaćinstvima po potrebi	JP Autoceste i Grad Zenica
Isplata / obezbeđivanje naknada	JP Autoceste
Monitoring i izvještavanje o eksproprijaciji	JP Autoceste
Monitoring i izvještavanje o privremenom zauzimanju zemljišta nakon početka radova	Izvođač
Upravljanje pritužbama	JP Autoceste

7.2 TROŠKOVI I BUDŽET

Troškovi eksproprijacije će se finansirati isključivo iz budžeta JP Autoceste kao korisnika eksproprijacije. U nastavku je dat okvirni budžet za eksproprijaciju.

Tabela 9: Okvirni budžet za eksproprijaciju

Vrsta troška	Iznos (KM)
Naknada za stambene objekte (uključujući pomoćne objekte i okolno zemljište)	503.472
Naknada za poljoprivredno zemljište (uključujući pomoćne objekte i usjeve)	195.193
Naknada za građevinsko zemljište	5.710
Naknada za voćnjake na državnoj parceli (približno)	12.114
Pomoć pri preseljenju (6 kuća uključujući vikendice)*	(454 x 3) = 1.362
Ukupno	717.851

* Obračunato u iznosu od 3 KM po m².

7.3 MONITORING, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE

JP Autoceste će vršiti monitoring i održavati bazu podataka o domaćinstvima čija je imovina eksproprijsana (uključujući korisnike imovine). Podaci/informacije će se periodično ažurirati kako bi se pratilo napredak domaćinstava.

Pokazatelji koji će se koristiti za monitoring će uključivati, naročito, sljedeće:

- Ukupni troškovi eksproprijacije i naknada
- Broj osoba pogodjenih Projektom po kategorijama
- Broj objekata (stambenih i nestambenih) koji će se rušiti

- Broj javnih sastanaka i konsultacija sa pogođenim ljudima
- Broj i postotak pojedinačnih sporazuma o naknadi sklopljenih prije početka gradnje
- Broj ljudi koji su tražili posebnu pomoć i vrsta pomoći koja je blagovremeno pružena ranjivim pojedincima/domaćinstvima
- Broj ljudi koji su dobili naknadu u novcu u datom periodu s distribucijom po vrstama naknade i klasama iznosa
- Broj i iznos isplata za gubitak prihoda
- Broj i vrsta pritužbi, uključujući sve eventualne sudske postupke, u vezi s preseljenjem (uloženih i riješenih i koliko je trebalo vremena za rješavanje istih)

8 MEHANIZAM ZA PRITUŽBE

JP Autoceste će uspostaviti Registar pritužbi, i informisati sve interesne grupe o žalbenom mehanizmu tako što će ih upoznati sa postojanjem ovog registra, njegovim funkcijama, kontakt osobama i procedurama za dostavljanje pritužbi u pogodjenim područjima. Obrazac pritužbe za projekt (*Prilog 1*) će se objaviti na internet stranici JP Autoceste.

Svi komentari ili pritužbe mogu se dostaviti JP Autoceste usmeno lično ili putem telefona) ili pismeno dostavljanjem obrasca pritužbe za projekt (lično, putem pošte, faksa ili elektronske poruke na adresu/ broj naveden u daljem tekstu), bez troškova za podnositelja pritužbe. Pritužbe se mogu podnosi i anonimno ili bez upotrebe obrasca ako se želi.

Sve pritužbe će biti unesene u Registar pritužbi i bit će im dodijeljen broj, a prijem pritužbi bit će potvrđen u roku od pet radnih dana (dijagram sa prikazom postupka obrade žalbe nalazi se u Prilogu 2 ovog dokumenta). Registar će imati sve neophodne elemente za razvrstavanje pritužbi prema polu osobe koja je dostavila kao i prema vrsti pritužbe. Svaka pritužba bit će evidentirana u Registar sa sljedećim informacijama:

- Opis pritužbe,
- Datum prijema pritužbe i datum slanja potvrde o prijemu pritužbe podnositelju,
- Opis preduzetih radnji (istraga, korektivne mjere, preventivne mjere) i
- Datum rješavanja i okončanja/ dostavljanja povratnih informacija podnositelju.

Ukoliko pritužba nije dovoljno jasna, JP Autoceste će pružiti pomoć i osigurati savjetnika za formulaciju/ponovno pisanje podneska kako bi pritužba postala jasna, a što bi JP omogućilo donošenje kompetentne odluke u najboljem interesu osoba pogodenih projektom.

JP Autoceste će preduzeti sve opravdane napore da po prijemu pritužbe riješi problem na koji se pritužba odnosi. Ukoliko JP Autoceste nije u mogućnosti riješiti probleme neposrednom korektivnom mjerom, bit će određena dugoročna korektivna mjera. Podnositelj pritužbe će biti obaviješten o predloženoj korektivnoj radnji i svemu što je uslijedilo nakon te radnje u roku od 20 radnih dana po slanju obavijesti o prijemu pritužbe. Identificirat će se i poduzeti preventivne radnje s ciljem sprečavanja ponovnog javljanja istog problema u budućnosti, a o ovim preventivnim radnjama će se obavijestiti podnositelj pritužbe.

Kontakt informacije

Sve pritužbe u vezi s eksproprijacijom će se poslati JP Autoceste na pažnju sljedeće osobe:

Javno preduzeće Autoceste Federacije Bosne i Hercegovine

Odjel za imovinsko-pravna pitanja i eksproprijaciju

N/p: Azem Zilić

Adresa: Dubrovačka 6, 71000 Sarajevo

Tel: +387 33 277 919

E-mail: z.azem@jpautoceste.ba

8.1 ZAKONSKI ŽALBENI MEHANIZAM U FBiH

Uz korištenje naprijed navedenog mehanizma za pritužbe, podnositelj pritužbe može koristiti druga pravna sredstva u skladu sa pravnim okvirom FBiH u svakom trenutku. Sažetak postupka je kako slijedi:

- Protiv rješenja o eksproprijaciji dopuštena je žalba o kojoj odlučuje Federalna uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove
- Žalba se predaje prvostepenom organu koji je donio rješenje o eksproprijaciji (općina/grad)
- Rok za podnošenje žalbe je 15 dana
- Na sve žalbe će se odgovoriti i biti će obrađene u zakonskom roku od 30 dana
- Protiv rješenja drugostepenog organa može se pokrenuti upravni spor tužbom kod kantonalnog suda u roku od 30 dana od dana prijema ovog rješenja
- Sastavni dio svakog rješenja je pouka o pravnom lijeku
- Ako se ne postigne sporazum o naknadi u roku od dva mjeseca od dana pravomoćnosti rješenja o eksproprijaciji općinska služba za upravu dostavit će, bez odlaganja, pravomoćno rješenje o eksproprijaciji sa svim spisima nadležnom sudu na čijem području se nalazi eksproprijsana nekretnina
- Ako općinska/gradska služba za upravu u određenom roku ne postupi prema gore navedenom, raniji vlasnik i korisnik eksproprijacije mogu neposredno se obratiti nadležnom sudu radi određivanja naknade
- Nadležni sud po službenoj dužnosti u vanparničnom postupku odlučuje o visini naknade za eksproprijanu nekretninu
- Postupak za određivanje naknade za eksproprijanu nekretninu je hitan. Postupak se mora završiti što prije, a najkasnije u roku od 30 dana od dana pokretanja postupka pred sudom.
- Protiv rješenja suda o utvrđivanju naknade dozvoljena je posebna žalba

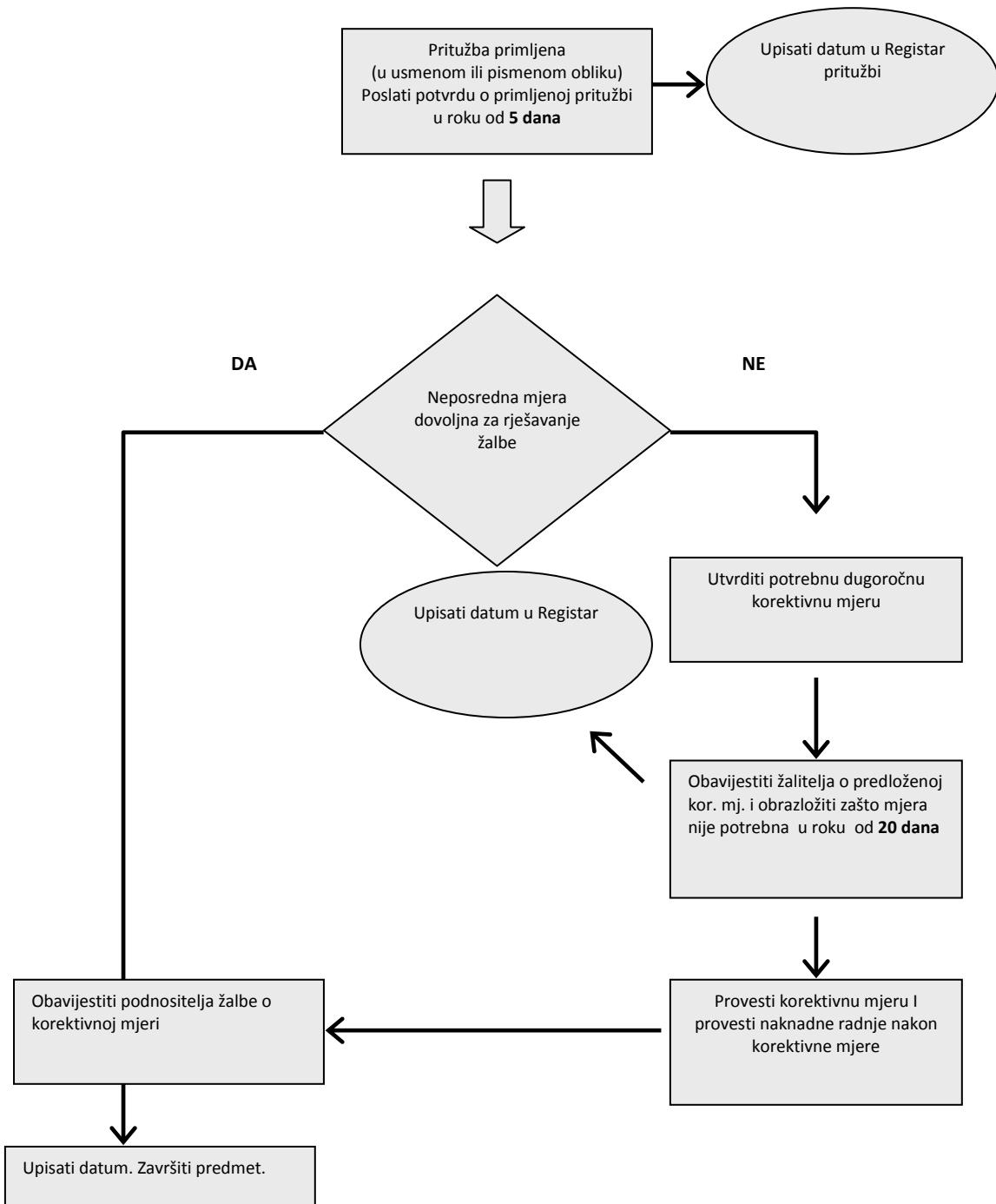
PRILOG 1: OBRAZAC PRITUŽBE ZA PROJEKT

Oznaka:	
Ime i prezime (nije obavezno)	
☐ Želim rješi žalbu anonimno. ☐ Molim da se moj identitet na objavljuje bez moje saglasnosti.	
Podaci za kontakt	☐ Poštom: Navedite adresu za dostavu pošte: <hr/> <hr/> <hr/> ☐ Putem telefona: _____ ☐ Putem e-pošte _____
Željeni jezik komunikacije	☐ bosanski / srpski / hrvatski ☐ engleski (ukoliko je moguće)
Opis događaja na koji se žalba odnosi	Šta se desilo? Mjesto dešavanja? Osoba kojoj se desilo? Šta je posljedica problema?
Datum događaja / žalbe	
	☐ Događaj koji se desio jednom/žalba (datum _____) ☐ Desilo se više od jednom (koliko puta? _____) ☐ U toku (problem koji trenutno postoji)
Šta biste željeli da se poduzme?	

Potpis: _____
 Datum: _____

Obrazac pošaljite na adresu:
Javno preduzeće Autoceste Federacije Bosne i Hercegovine
 Odjel za imovinsko-pravna pitanja i eksproprijaciju
 N/p: Azem Zilić
 Adresa: Dubrovačka 6, 71000 Sarajevo
 Tel: +387 33 277 919
 E-mail: z.azem@ipautoceste.ba

PRILOG 2: DIJAGRAM TOKA ZA OBRADU PRITUŽBI

PRILOG 3: LISTA PRIVATNIH ZEMLJIŠNIH PARCELA KOJE ĆE SE EKSPROPRIJATI

Br.	Lokacija	Katastarska općina	Broj parcele	Vrsta utjecaja	Anketiran (da/ne)	Površina parcele (m ²)	% pogodjeno	Kuće ili vikendice	Druga imovina (prirodni objekti)	Druga imovina (pomoći objekti)	Fizičko preseljenje	Da li se pogodjena parcela koristi?
1	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3269	Gubitak nekorištene građevinske parcele	Da	90,00	100%	Ne	Ne	Ne	Ne	Ne
2	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3386	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	275,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
3	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3266	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	357,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
4	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3381	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	342,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
5	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3391/2	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	337,00	70%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
6	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3382	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	248,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
7	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3389	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	814	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
8	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3396	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	415,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
9	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3388	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	1142,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
10	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3268	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	286,00	100%	Ne	Voćnjak i usjevi (krompir, mrkva, grašak, paprika, peršun, blitva, maline, grožđe)	Ne	Ne	Da
11	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3390	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	342,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
12	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3397	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	1054,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
13	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3265	Gubitak korištene poljoprivredne parcele, sa 1 naseljenom kućom, 2 vikendice, korištenom štalom i česmom	Da	635,00	100%	3 kuće (jedna naseljenja i 2 vikendice)	Voćnjak	Štala, česma	Da	Da

Tunel Zenica – Plan otkupa zemljišta i preseljenja

14	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3267	Gubitak korištene poljoprivredne parcele, sa 1 naseljenom kućom, korištenom ostavom, česmom, ozidanim kaminom	Da	259,00	100%	1 naseljena kuća	Voćnjak i usjevi (krompir, mrkva, grašak)	Ostava, česma, ozidani kamin	Da	Da
15	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3378	Gubitak korištene poljoprivredne parcele, sa 1 naseljenom kućom, 1 vikendicom, korištenom ostavom i česmom	Da	668,00	100%	1 naseljena kuća i 1 vikendica	Voćnjak i usjevi (krompir, luk, grašak)	Ostava, česma	Da	Da
16	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3380	Gubitak livade	Da	170,00	100%	Ne	Livada	Ne	Ne	Da (vlasnik prodaje travu s livade)
17	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3369/2	Gubitak korištene poljoprivredne parcele sa potpornim zidovima	Ne	919,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da
18	Ponirak, MZ Koprivna	Vranduk	3387	Gubitak korištene poljoprivredne parcele	Da	561,00	100%	Ne	Voćnjak	Ne	Ne	Da

PRILOG 4: FOTOGRAFIJE NEKOLIKO NEKRETNINA KOJE ĆE SE EKSPOPRISATI

PRILOG 5: PISMO OBAVIJESTI O SOCIO-EKONOMSKOJ ANKETI

OBAVIJEST O ANKETIRANJU

VLASNIKA/KORISNIKA PARCELA I OBJEKATA KOJE ĆE BITI PREDMET EKSOPROPRIJACIJE U SKLOPU PROJEKTA IZGRADNJE TUNELA ZENICA (KORIDOR Vc)

Obavještavamo vas da će se 22.05.2017. vršiti anketiranje vlasnika/korisnika parcela i objekata na lokalitetu planirane gradnje Tunela Zenica, a koje će biti predmet eksproprijacije. Mapa u nastavku prikazuje navedene parcele i objekte (u okviru bijele linije).

Svrha ove ankete je prikupljanje socio-ekonomskih podataka o porodicama i pojedincima koji žive ili rade na posjedima obuhvaćenim eksproprijacijom, kako bi se uspostavio što pravedniji sistem otkupa zemljišta i kako bi JP Autoceste FBiH moglo bolje da planira svoje aktivnosti u tom pravcu.

Prikupljeni podaci iz ankete su povjerljivi i isti će se koristiti u svrhe izrade dokumenta „Plan otkupa zemljišta“ za potrebe projekta.

Organizaciju anketiranja će vršiti konsultanti kompanije Enova angažovane u cilju pružanja podrške projektu. U slučaju da ne možete prisustvovati anketiranju u navedenom terminu, molimo Vas da nam se obratite do 26.05.2017. pozivom kontakt osobi Aneli Rodić na tel. +387 33 251 060 ili e-mail: anela.rodic@enova.ba, kako bismo Vas mogli direktno kontaktirati i sprovesti telefonsko anketiranje o našem trošku.

Ukoliko niste sigurni da li će Vaša parcela biti predmet eksproprijacije, molimo da se javite na gore navedeni broj kako bismo Vam pomogli.

Unaprijed se zahvaljujemo na saradnji.

JP Autoceste FBiH

